

"Delil, hüccet, bürhan" kavramları hakkında bilgi verir misiniz? Bu üç kavram arasındaki fark nedir?

Delil: Doğru yolu gösteren, meçhulü keşfetmekte ve malumun sıhhatini ispat etmekte vasıta ve âlet ittihaz olunan hususlar demektir.

Hüccet: Bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen resmi vesika ve senet demektir.

Burada **hüccet**, nesne ve vasıta makamındadır. **Delil** ise nesne ile yani hüccet ile elde edilen akli ve zihni çıkarımlardır. Yani hüccet el ile tutulur gözle görülür bir vesika iken, delil daha ziyade zihinde ve akıldaki önermeler ve hükümlerdir.

Burhan: Yakînî mukaddemelerden meydana gelen kıyas. Red ve inkâr için itiraz kabul edilmeyecek surette isbat-ı hakikat eden kavi hüccet demektir. Deliller içinde de kuvvet makamları vardır ki, burhan deliller içinde kuvvetli bir makamı ifade ediyor. **Burhan**, inkarı kabil olmayan kuvvetli delil demektir.

"Bir bürhan ile elde edilen netice-i tevhidi bazı insanlar isti'zam ile dar zihinlerine sıkıştırıramazlar. Veya bozuk hayalleri tahammül edemez. Bu hale karşı o kat'i, sahih bürhanı reddetmek üzere: 'Bu neticeyi, bu kadar azametiyle şu bürhan (onu) intac edemez.' diye bahaneler ile kabul etmez. O miskin bilmez mi ki, neticenin kayyûmu imandır. Bürhan, ancak onu görmek için bir menfezdır. Veya bir süpürge gibi o neticeye konan vehimleri süpürür. Maahâza bürhan bir değildir, bin değildir. Zerrat-ı âlem adedince bürhanlar vardır."(1)

(1) bk. [Mesnevi Nuriye, Şemme.](#)